

VARGA PÉTER

A kábítószerrel visszaélés bűncselekmény nyomozásának sajátosságai

A rendszerváltozástól napjainkig terjedő években drasztikusan megnőtt a kábítószer-fogyasztás és ezáltal a visszaélés kábítószerrel bűncselekmények száma, ez magával hozta az ilyen ügyekben induló nyomozások növekedését. Mind a törvényalkotó, mind a rendőrség igyekezett a változó kor követelményei szerint kialakítani a drogpolitikáját, amely egyrészt a folyamatosan bővülő, változó drogtörvény, valamint a rendőrség berkein belül ORFK- és BRFK-szinten egyaránt létrejött kábítószer-bűnözés elleni osztályok felállítása révén jól nyomon követhető. A kábítószerrel való visszaélés egy merőben új elkövetésmagatartás-csoportot jelentett: amikor valaki törvénybe ütköző módon igyekszik kielégíteni a számára fizikai hasznot nem hozó testi-szellemi igényeit, akár saját egészségének, szellemi képességeinek vagy akár az élete veszélyeztetésével. A nyomozások során folyamatosan alakult a módszertan, amely a jelenleg a társadalom ellenérzését leginkább kiváltó bűncselekmények közé emelt drogbűnözéssel szemben igyekszik folyamatos sikereket felmutatva felvenni a harcot.

A bűncselekmény elkövetési tárgya, azaz a kábítószeres fajtái nagyon sokfélék. Minden típus más-más előállítási, szállítási, tárolási, kiszereleési jellemzőkkel bír. Mindegyiknek más és más a hatása rövid és hosszú távon, így az eljáró hatóság különféle elkövetőkkel találkozhat, emiatt különösen széles az elkövetési magatartások skálája, és ez szintén más és más nyomozási taktikát igényel. E sokszínűség többféle értelmezést és kialakult taktikát hozott, ami sokféle nyomozási struktúra kialakulásához vezetett. A többféle jogértelmezés és -alkalmazás nyomán az egyes eljáró szervek (rendőrség, ügyészségek, bíróságok) másként értékeli ugyanazt az elkövetési magatartást. Az egységes szemlélet hiánya alkalmanként a hatékonyság rovására megy, hiszen az egyesített, áttett nyomozások sok esetben nem elégszítnek ki minden alapvető kritériumot, így információk, adatok, esetenként nyomok veszhetnek el.

A visszaélés kábítószerrel bűncselekmény

A bűncselekmény jogi tárgya

A bűncselekmény jogi tárgya az állampolgárok egészségének sérthetlenségéhez fűződő társadalmi érdek. A bűncselekmény kábítószerre vagy kábítószerrel követhető el. Kábítószeren – általánosságban – a növényi eredetű vagy szintetikus előállított anyagok értendők, amelyek közös tulajdonsága, hogy a szervezetben kellemes érzést, félálomszerű, bódult állapotot, túlérzékenységet és érzelmi csalódást képesek kiváltani.

A bűncselekmény alanya

A Btk. 282. és a 282/A § esetében a bűncselekmény alanya a kábítószerfüggő személy kivételével bárki lehet. Tettes lehet az is, akinek van kábítószer készítésére, megszerzésére és tartására való jogosultsága, ha a konkrét cselekményére a hatósági engedély nem terjed ki.

A kábítószerrel visszaélés alanyi oldalon csak szándékosan követhető el. Az elkövető tudatának ki kell terjednie arra, hogy az elkövetés tárgyául szolgáló anyag kábítószernek minősül. A Btk. 282. § (1) bekezdésben írt cselekmények elkövethetők önállóan (egyedüli elkövető által), tipikusan a megszerzéshez és a saját fogyasztáshoz kapcsolódó magatartások, amelyek nem tartalmaznak haszonszerzési elemet.

A Btk. 282/C §-ában írt tényállásnak speciális alanya van, nevezetesen a kábítószerfüggő személy. A kábítószer-függőség megállapítása az orvos szakértő feladata.

A bizonyítás eszközei

Realizálás

Az operatív szakaszban összegyűjtött és feldolgozott információk leghatékonyabb felhasználása szorosan összefügg a rendelkezésre álló adatok alapján szervezett nyílt rendőri akció sikerétől, azaz a realizálástól. A nyílt nyomozás kezdetét jelentő realizálás nagyon alapos előkészítést igényel. Már a felkészüléskor szükséges meghatározni azokat a személyeket, akikre az akciót ki kívánja terjeszteni az eljáró hatóság. Rendkívül fontos a társszervek (felderí-

tők, nyomozók) szoros együttműködése annak érdekében, hogy a lehető legkevesebb bizonyíték, adat vesszen el az akcióban.

A realizálás fontos eleme az akció alatti folyamatos figyelés és a telefonlehallgatás, ezek azonnali információkkal szolgálnak a célszemély mozgásáról, tevékenységéről és a tervezett cselekményéről. Az elkövetők nagyobb része a kábítószer-terjesztést, -beszerzést valamilyen rendszerhez köti, naphoz, napszakhoz, területhez, mozgási útvonalhoz, így ezek alapos ismerete elengedhetetlen a sikeres akció végrehajtásához. A realizálást célszerű úgy végrehajtani, hogy a ráfordított emberi, technikai, anyagi eszközök nagysága arányban álljon a várható eredménnyel. A gyakran, kevésbé jelentős terjesztők ellen használt eszközök ellen az elkövetők megtanulnak védekezni. Figyelmeztetik a vásárlókat, hogy lebukás esetén ne tegyenek vallomást, vagy ne nevezzék meg a terjesztőt. Változtatgatják az értékesítések helyszínét, módját, gyakran cserélnék telefonszámot.

A realizálás leggyakrabban használt sémája szerint az elkövető figyelése és lehallgatása mellett a leginkább jellemző terjesztéssel kapcsolatba hozható hely körül több csoportban elhelyezkedő „realizálók” a helyszíni irányító utasítása alapján figyelik az egyes vásárlókat, majd a vásárlás helyszínétől távolabb intézkedés alá vonják őket, és előállítják a kihallgatást végző kollégákhoz. Az igazoltatás, előállítás során nagyon fontos annak kizárása és megakadályozása, hogy az intézkedés alá vont személy telefonáljon vagy bármi módon figyelmeztesse az eladót vagy másokat. A haladéktalanul megkezdett kihallgatások eredménye határozza meg azt, hogy hány fogyasztó elfogása szükséges a megbízható bizonyításhoz. A rendelkezésre álló kihallgatási eredmények alapján lehet megkezdni a kábítószer-terjesztő személy elfogását.

Az előbbi séma könnyen alakítható, és jó eredményeket képes felmutatni, de több veszélyt is magában hordoz. Az akció sikere elsősorban a fogyasztók által elmondott terhelő adatokra épül, ha a fogyasztó nem tesz vallomást, vagy nem nevezi meg azt, akitől vásárolt, a realizálás nem valósítható meg a tervezettek szerint. Ha az utóbbi eset áll fenn, akkor a terjesztőt csak átadásakor, tettenéréskor lehet eljárás alá vonni, de ez esetben csak egyszeri átadás ténye róható kétséget kizáróan a terhére. További hátrány, hogy ez a séma jellemzően a fogyasztókat közvetlenül ellátó terjesztők elfogására alkalmas, a büntetőeljárás és hatékonyság céljából kiemeltebb célt szolgáló felsőbb kapcsolatok, elosztók elfogására nem. A felsőbb kapcsolatok elfogása csak híváslista-elemzések, figyelések, telefonlehallgatások fénykép- és videofelvételekkel alátámasztott információkat tartalmazó terv és összehangolt akció révén hajtható végre.

Az információkból ki kell derülnie a személyek közötti kapcsolat tényének, a kapcsolattartás megfelelő dokumentálásának és annak, hogy ez a kapcsolat egyértelműen a kábítószerhez, annak terjesztéséhez köthető. Eme információk beszerzése időigényes és nagyfokú konspirációt igénylő feladat, amelynek során minden, a törvényben meghatározott eszköz igénybevétele szükséges lehet. A realizálás során figyelembe kell venni, hogy a nyílt rendőri eljárásban elsősorban az akció folyamán beszerzett információk szolgálnak adatokkal, mivel az operatív szak adatainak nyílttá tétel útján való felhasználása időigényes, és nem minden esetben végrehajtható.

A realizálás végső eleme a házkutatások, szemlék megkezdése, amelyek végrehajtása még a realizálást végzők feladata, mivel e nyomozási cselekmények szorosan összefüggnek az elfogással.

Házkutatás, helyszíni szemle

Házkutatás

A házkutatás kábítószer-értékesítéssel, -kereskedelemmel, -átadással gyanúsítható személyek esetében elengedhetetlen nyomozási cselekmény, ugyanis az e cselekmények elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személyek a kábítószer értékesítését megelőzően a különféle anyagokat adagolják, csomagolják, kimérik, tárolják, esetenként számon tartják és jegyzeteket vezetnek róluk. A házkutatás célja a bűncselekménnyel összefüggésbe hozható, annak eredményeképpen létrejött vagy abból származó tárgyi bizonyítási eszközök felkutatása és bevonása az eljárásba. A házkutatás alapvető szabályai a visszaélés kábítószerrel bűncselekmény esetében is ugyanazok. A megkezdés, lefolytatás módja törvény által szabályozott, ám a bűncselekmény jellege miatt vannak más cselekményekhez képest speciálisabb momentumok, amelyek betartása vagy figyelembevétele a sikeres bizonyítás érdekében elengedhetetlen.

A házkutatás megkezdése előtt szükségeszerű annak megállapítása, hogy a lakásban tartózkodik-e valaki, ugyanis állaguk és terjedelmük miatt a kábítószerrel viszonylag rövid idő alatt elrejthetők, megsemmisíthetők, például a vécében való lehúzással. A házkutatásnak mindenekelőtt gyorsnak kell lennie, szükséges a házkutatással érintett terület gyors ellenőrzése, és annak megoldása, hogy onnan a hatóság részt vevő tagjain kívül senki semmit el ne mozdíthasson, vagy ne változtasson.

Visszaélés kábítószerrel bűncselekmény esetén a házkutatásnak elsősorban a kábítószerre, annak csomagoló anyagaira, mérő- és tárolóeszközeire

kell kiterjednie. A kábítószerek rejtkehelye leggyakrabban hűtő (amfetamin esetében), fiókok, ágyneműtartók. De az elkövetők sokszor igyekeznek a családjuk előtt is titkolni tevékenységüket, ezért az arra irányuló keresésnek alaposnak kell lennie. A házban, lakásban meg kell kísérelni a padló alatt vagy falban, esetleg bútorokban lévő üregek felderítését. Több esetben előfordult, hogy a kábítószert az elkövető nem a lakásában, hanem az ahhoz tartozó pincében vagy garázsban tárolta.

A kábítószer csomagolásához elsősorban kis négyzetekre vágott alufóliát és kis vagy közepes méretű önzárós tasakokat alkalmaznak a bűnelkövetők. Ezek elrejtésére kevésbé fordítanak figyelmet, így ezek nagyobb számú jelenléte utalhat az elkövetésre, illetve az elrejtett kábítószere. A kábítószer kiméréséhez, adagolásához a nagyobb haszon érdekében használnak úgynevezett „felütő” anyagokat, amelyek állagra, színre megegyeznek a kábítószerral, így hígításra alkalmasak. Ilyen anyag lehet a tejpor, a koffein, a porcukor, de akár a téglapor is. Ezek jelenléte szintén az értékesítésre utalhat.

A bűncselekményhez elengedhetetlen az elkövetők hatékony és gyors kommunikációja, ez jelenleg elsősorban a mobiltelefonra épül, de egyre gyakoribb az internetes üzenő- és beszélgető szolgáltatások alkalmazása, amelyekhez már nem is kell számítógép, elegendő egy okostelefon is. A kapcsolatok bizonyításához elengedhetetlen a kommunikáció feltérképezése, amelyhez a mobilszolgáltatók híválistá-adatai, illetve az elkövetők mobiltelefonjai, SIM kártyái és számítógépes adatai szolgálhatnak információval. Az előbbieken alapján a házkutatásnak ki kell terjednie a kézzel vagy elektronikus úton tárolt telefonszámok, SIM kártyák, mobil- vagy memóriás vezetékes telefonok, számítógépek, laptopok megtalálására is. Kézzel írt jegyzetek lefoglalása esetén célszerű spontán írásmintákat tartalmazó egyéb iratok felkutatása is, amelyek segítségével az adott feljegyzés egyértelműen köthetővé válik az elkövetőhöz. A SIM kártyatartó üres tokok is szolgálhatnak információval, mert az azokon lévő adatokból a SIM kártyára, így a hívószámra vissza lehet következtetni.

A kábítószer-fogyasztók gyakran eladósodnak a dílernek, ezt ő vezetni szokta valamilyen írott formában, így a feljegyzések felkutatása és későbbi értékelése szintén bizonyíthatja a cselekmény elkövetését és segítheti az elkövetői kör szélesítését, meghatározását.

Szemle

A házkutatással szorosan összefügg, de annál mégis alaposabb és szélesebb körű helyszíni vizsgálatot hoz a szemle. Szemle megtartására kábítószer elő-

állítására, természetére kialakított helyszínek kutatásakor van szükség, ezek jelentősége főleg az elmúlt időszak nagyszámú ültetvényfelszámolója kapcsán növekedett meg és került előtérbe.

A Be. mellett a kábítószerrel visszaélés bűncselekmény kapcsán kiemelt fontosságú vonatkozó jogforrás az országos rendőrfőkapitány 26/2009. (OT. 15.) ORFK utasítása, amely egyértelműen meghatározza a kábítószer-lefoglalás, a szemleköteles mennyiségek, valamint a tárolás, megsemmisítés és nyilvántartás szabályait. Ugyanilyen a lefoglalás és bűnjelkezelés általános szabályait tartalmazó 11/2003. (V. 8.) IM–BM–PM együttes rendelet.

Szemle során alapvetően a bűncselekménnyel összefüggésbe hozható, annak nyomán létrejött vagy abból származó tárgyi bizonyítási eszközök felkutatása és az eljárásba bevonása a feladat, a gyanúsított által elkövetett cselekmény bizonyítása vagy éppen cáfolása érdekében. A szemle alapvető szabályai a visszaélés kábítószerrel bűncselekmény esetében is ugyanazok, mint bármely más bűncselekmény vonatkozásában. Ám a bűncselekmény jellege miatt vannak más cselekményekhez képest speciálisabb momentumok, amelyek betartása a sikeres bizonyítás érdekében elengedhetetlen.

A szemle során is mérvadók a házkutatáskor alkalmazott elvek, módszerek, specialitások.

A marihuánaültetvények szemléjekor az említettek szintén irányadók, de figyelemmel kell lenni arra, hogy a kábítószer előállítás, természetére elengedhetetlenül nagyobb területet és sok eszközt igényel. Az eszközök és kábítószer nagy mennyisége és száma rendkívül megnehezíti az elkövető nyomok eltüntetésére irányuló tevékenységét, és kiemeltebben több munkát igényel ugyanezen nyomok felkutatása is. Általában a tevékenység elrejtése kimerül az épület „álcázásában”, azaz az ablakok, ajtók belülről történő befóliázásában, amelyet esetenként sötétítő függönnyel is takarnak. Jellemző jel az is, hogy nem látni mozgást az épület körül, valamint szinte sosem szelöltetnek: egyrészt a megfelelő körülmények megteremtése, másrészt a keletkező szagok távozásának, valamint a tevékenység épületen kívülről történő megfigyelésének megakadályozása céljából. Épületen belül, a tevékenység helyszínén ez már nem jellemző. Gyakran találhatók meg a már elhasznált vegyszerek üres flakonjai, a melléktermékek (elszáradt növényi szárak, gyökerek), az elhasznált felszerelések (védőruha, maszk, ollók, szerszámok) bezsákolt maradványai.

A nagyszámú és széles területet átfogó bizonyítékkör miatt elengedhetetlen a mindenre kiterjedő alapos, pontos rögzítés és számbavétel. Az elhasznált eszközök, alapanyagok ugyanis utalhatnak arra, hogy milyen régóta és

milyen mennyiségben történt az előállítás, termesztés. Az egyéb nyomok (ujjnyom, lábnyom, tenyérynem, DNS-maradvány) segíthetnek abban, hogy behatárolhatóvá váljon a tevékenységben részt vevők köre.

A nagyobb marihuánaültetvények rendkívül nagyszabású, az épület alapvető funkcióját teljesen kizáró vagy jelentősen megváltoztató (lakhatóság, autótárolás stb.) átalakításokat igényelnek, amelyek megalapozhatják, hogy az eljárás során az ingatlan zár alá kerüljön. Szintén a nagyszámú eszköz és a jelentős mennyiségű kábítószer-alapanyag vagy növényegyed, a tárolás és szállítás nehézsége miatt az előzetes elkobzás, megsemmisítés alkalmazását teszi szükségessé. Utóbbi cselekményhez elengedhetetlen a pontos szemle, a bűncselekmény elkövetését lehetővé tévő valamennyi eszköz (légkondicionáló, megszakító, elosztó, biztosítószekrények, vezetékek, keringetők, locsolórendszer stb.), berendezés, vegyi anyag és természetesen a kábítószer alapos és tételes rögzítése.

A szemle és minden egyéb lefoglalás során nagyon fontos, hogy a bűnjelhez a hatóság tagja minden esetben gumikesztyűben nyúljon, az esetlegesen rajta lévő ujjnyom ugyanis meghatározhatja a tárgy eredetét, útját, ami nagyon fontos lehet a nyomozás folyamán, hiszen így kábítószerket, tárgyakat lehet olyan személyhez, csoporthoz kötni, akit, illetve amelyet nem az ültetvény felszámolásakor fogtak el.

A lefoglalásnál, legyen az bármilyen nyomozati cselekmény kapcsán, ügyelni kell arra, hogy az egyes bűnjelek tekintetében a lefoglalási jegyzőkönyv tartalmazza a hatályos szabályzóban meghatározott ismérveket, így a bűnjel megjelölése, mennyisége, értéke, minőségi állapota, esetleges hiányossága, különös ismertetőjele, egyedi azonosításra alkalmas jellemzői, a lefoglalás helye és körülményei, a tárolására, csomagolására szolgáló eszköz és a megőrzés módja és helye. Kiemelt odafigyelést igényel a lefoglalt kábítószer kezelése: a már hivatkozott ORFK-utasítás alapján vagy az eljárást végző szerv kijelölt ideiglenes tárolóhelyén, vagy az erre kijelölt végleges tárolóhelyen kell tárolni a megsemmisítésig.

A marihuánaültetvények szemléje mindenképp a helyszín fényképes és videofelvétel által történő rögzítésével kezdődik, majd a nyomkutatással folytatódik. A tapasztalat szerint a nagy hőnek kitett eszközökön (égő, lámpaarmatúra) nem mindig lehet sikeresen ujjnyomkutatást folytatni, mert a hő károsítja ezeket a nyomokat. A főleg a szigetelésre használt fóliákon, az ezeket vagy a vezetékeket rögzítő szigetelő- vagy ragasztószalagok külső-belső oldalán, sörös-, kólásdobozokon, kapcsolókon, szerszámok nyelén viszont si-

kerrel lehet értékelhető és az eljárásban sikeresen felhasználható nyomokat találni. DNS-maradványok esetén hasonló helyek jöhetnek szóba.

A tapasztaltak alapján jellemző, hogy a vietnami elkövetők szervezett úton vesznek ki ingatlanokat, amelyeket szintén szervezeten alakítanak át a termesztéshez, ezért kiemelt figyelemmel kell lenni a más ingatlanokra vonatkozó bérleti szerződésekre, számlákra, közüzemi csekkre, amelyek esetleg újabb termesztésre használt ingatlanra utalhatnak. Ezeknek az ingatlanoknak az ellenőrzése haladéktalanul meg kell hogy történjen, hiszen az elkövetők egy-egy ültetvény elvesztése után igyekeznek gyorsan „kármenteni”, azaz a további elkövetőket elvinni a kapcsolatba hozható ültetvényekről, a már meglévő kábítószerrel elszállítani. Jellemző az is, hogy az ingatlanok bérletét egy ingatlanközvetítő útján bonyolítják le, így az erre utaló információk, valamint az ingatlanközvetítő által közvetített további ingatlanok ellenőrzése is elengedhetetlen, ha megoldható, már a szemlével párhuzamosan.

Szintén gyakori az ültetvényeken az áram- és vízlopás, ezért ha erre gyanú merül fel – villanyóra körül falbontás, vezetékezés stb. –, akkor ennek tisztázására értesíteni kell az Elműt és a vízműveket.

A szemle következő lépése a botanikus szakértő bevonása, aki a vizsgálat során megállapítja az ültetvényen lévő növényegyedek fejlettségi szintjét, számát, fajtáját, valamint minden helyiségből és fejlettségi szintű növényegyedekből reprezentatív mintát vesz, amelyet a szemle után haladéktalanul el kell juttatni az igazságügyi vegyész szakértőhöz, ennek a lefoglalás napján munkaidőben vagy a következő munkanapon kell megtörténnie. Hétvégén a BSZKI-nál ügyeletes vegyész szakértő működik. Nagyon fontos, hogy a kábítószer minden csomagolóanyagát be kell küldeni a szakértőhöz daktiloszkópiai vizsgálat céljából, a már említett okokból. A reprezentatív mintákat papírsákba kell csomagolni, és mind a zsákon, mind a jegyzőkönyvben darabszámra fel kell tüntetni a benne lévő növényeket.

A növények száma segítséget nyújt a Btk.-ban nevesített csekély vagy jelentős mennyiség meghatározásához: száz tő növényegyed fölött jelentős, öt tő növényegyed alatt csekély mennyiségű az ültetvényen talált marihuána.

Az ültetvényekhez tartozó helyiségekben a növényegyedek mellett gyakran előfordul már leszüretelt, megszáritott marihuána is. Ezek lefoglalása nem igényel külön szabályokat, mivel ezeket nem a botanikus, hanem a vegyész szakértő vizsgálja meg, így a rögzítés és csomagolás után a reprezentatív mintához hasonlóan haladéktalanul el kell juttatni a szakértőhöz.

A szemle következő szakasza a bűnjelek számbavétele, rögzítése, csomagolása. A csomagolás, címkézés közben figyelemmel kell lenni a szállíthatóságra, azonosíthatóságra, azaz minden tétel bűnjel könnyen mozgatható és szállítható legyen, valamint ne álljon fenn annak a veszélye, hogy a bűnjel-címke könnyen leesik vagy elvesz róla a szállítás, tárolás során. Fontos szempont továbbá, hogy a bűnjelekről szükség esetén később is lehessen ujjnyommatot rögzíteni, ezért minden bűnjel becsomagolása lényeges. Lefoglalni azokat az eszközöket kell, amelyek a természetben kiemelt szerepet játszottak, így a nem reprezentatív mintaként lefoglalt kábítószer, lámpatestek, vezetékek, szellőző- és locsolócsövek, szűrők, ventilátorok, virágládák, bontatlan virágföldzsákok, szigetelőanyagok, szerszámok. Ezek az eszközök többségében összeszerelt állapotban vannak az ültetvényen, ezért szükséges azok szétszerelése, lehetőleg úgy, hogy az esetleges nyomok ne sérüljenek. Előfordul, hogy a bontáshoz igénybe kell venni szakember (villanyszerelő) segítségét a balesetek megelőzése érdekében.

Nagyon fontos a figyelem az egyes ültetvények felszámolásakor, szemléjekor, a külföldi példák szerint az elkövetők ugyanis elektromosság- vagy lőfegyvercsapdákat helyezhetnek el, amelyek súlyos vagy akár halálos sérüléseket okozhatnak.

A bűnjelek csomagolását úgy kell végezni, hogy az egyrészt óvja a tárgy állapotát, másrészt lehetővé tegye a megfelelő szállíthatóságát. De figyelemmel kell lenni arra is, hogy a növények száradása, rothadása során por és gombaspórák szabadulhatnak fel, így fontos a résztvevőket védőfelszereléssel ellátni.

Az elkobzás alá eső kábítószereket, a reprezentatív mintához hasonló módon, kizárólag papírsákba lehet csomagolni. A csomagoláskor a bűnjelcímke-re és a zsákra célszerű felírni a helyiséget, a tőszámot és a jegyzőkönyvben szereplő tételszámot, ez főleg nagyszámú tő esetében segíti a tárolást és a későbbi megsemmisítést. A marihuána kapcsán figyelemmel kell lenni, hogy a tárolás idején a növény megrothad és eláztatja a zsákot, így a tárolóhelyen gondoskodni kell a megfelelő szellőzésről.

A későbbi esetleges károkkal kapcsolatos panaszok jogosságának megállapításához a szemle végén szükséges a helyszín ismételt fotózása, videózása.

A kábítószeres ültetvény helyszíni szemléje rendkívül sokrétű feladatot jelent, emiatt sok résztvevőt igényel a hatóság részéről. A bizottság munkáját négy-nyolc nyomozó kell hogy segítse, hogy a bontás, a rögzítés megfelelő ütemben haladjon. Szintén szükséges három-négy ember, aki a felmerülő információkat ellenőrzi (más ingatlanok, közvetítők stb.).

Az ültetvényeken legtöbbször olyan emberek dolgoznak és találhatók, akik nem vettek részt a szervezésben, őket kizárólag az ültetvény gondozására hozták, gyakran egyenesen Vietnamból, legtöbbször Prágán keresztül. A szervezők elfogásához főként a szomszédságban történő tanúkutatás, a helyszínen talált írott információk, az ingatlanközvetítő adatai nyújthatnak segítséget, azért ezek ellenőrzése és összegyűjtése már a szemlével egyszerre meg kell hogy történjen.

A helyszínbiztosítás további helyi közrendes erőket köt le, mivel a megtalálástól a szemle kezdetéig, valamint a szemle befejezésétől a bűnjelek elszállításáig a helyszín őrzéséről gondoskodni kell, ez egy-egy nagyobb ültetvény esetén akár több nap is lehet. A helyszínbiztosító feladatai is többre tevék: egyrészt megakadályozza a helyszínre történő illetéktelen bejutást, másrészt észleli és jelenti azokat a személyeket, autókat, amelyek a mozgás vagy egyéb jegyek miatt feltehetően köthetők az ültetvényhez. Az elkövetők ugyanis nem minden esetben szereznek tudomást az ültetvény felszámolásáról, így megjelenhetnek ott különféle célből. Ilyen esetekben már a szervezésben részt vevő személy megjelenése sem kizárt, ezért a helyszínbiztosító további fontos információkat tehet hozzá a nyomozáshoz, vagy esetenként e személyek elfogásával járul hozzá a sikerhez. Éppen ezért rendkívül fontos a helyszínbiztosító alapos eligazítása.

Szintén a szemléhez és egyéb lefoglalásokhoz tartozik az eljárás alá vont személy lefoglalás során tett nyilatkozata – különösen a kábítószer fajtájára, mennyiségére, saját használatára, esetlegesen átadási szándékára vonatkozó saját megjegyzése –, amelyet rögzíteni kell a jegyzőkönyvben megjegyzésként, ez megalapozhatja ugyanis a gyanúsítást, szélesítheti az elkövetői kört, vagy éppen segít az eljárás alá vontak eljárásjogi és cselekményben betöltött szerepének tisztázásában.

Szintén a lefoglaláshoz köthető az ismeretlen anyag tesztelése. Abban az esetben, ha az eljáró nyomozó tapasztalata vagy az eljárás alá vont nyilatkozata alapján sem lehet megállapítani a kábítószer gyanús anyag fajtáját, a jegyzőkönyvön belül rögzíteni kell a tesztelés tényét és eredményét, ez szintén a további gyanúsításhoz adja meg a megfelelő jogi alapot.

A szemle során szükséges valamennyi bizonyíték lefoglalása és biztosítása, csak az eljárás további szakaszában állapítható meg ugyanis, hogy a cselekmény bizonyítása szempontjából mely bizonyítékok értékelése elengedhetetlen vagy felesleges. Ezt az eljáró hatóság, valamint a felügyelő ügyészség közösen, valamennyi beszerzett bizonyíték együttes értékelése során képes megállapítani. A szemlét végző személy nem hivatott és a nyomozás egészé-

nek ismerete nélkül nem is képes a bizonyítékok előzetes szelektálására. A visszaélés kábítószerrel bűncselekmény bizonyításában e bizonyítási eljárás kiemelt szerepet játszik, így szakszerű végrehajtása meghatározhatja egy nyomozás sikerét vagy kudarcát.

Az igazságügyi szakértők feladatai a nyomozásban¹

A visszaélés kábítószerrel bűncselekmény nyomozása során nagyon sok különféle tárgyi bizonyítási eszköz vagy szakértelmet igénylő tisztázandó tény merül fel. A törvény összetett tényállásban foglalja össze a cselekmény lehetséges elkövetési magatartásait, amelyek jelentős részének megállapításához szakértő szükséges.

Botanikus szakértő

Botanikus szakértő bevonása vadkenderültetvények felderítése és szemléje során válik szükségessé, e szakértő határozza meg ugyanis a helyszínen talált növényegyedek fajtáját, azaz azt a tény, hogy a törvény által büntetőjogilag meghatározott körbe tartozó fajnak számít-e. A botanikus szakértő végzi el a nagyszámú növényegyedből a reprezentatív mintavételt is.

Vegyész szakértő

Mind az ültetvényről származó reprezentatív minta, mind a minden egyéb kábítószergyanús anyag, szennyezett tárgy vizsgálatát a vegyész szakértő végzi el. Feladata a vizsgált anyag összetételének, típusának, hatóanyag-tartalmának elemzése, valamint szükség esetén a különböző forrásból származó kábítószeres összehasonlító vizsgálata. A szakértő határozza meg azt is, hogy adott kábítószer hatóanyag-tartalma a büntetőjog által meghatározott határértékek melyikébe sorolható, amely tény szintén minősítő körülményt alapolhat meg. Szintén vegyész szakértői feladat annak megbecslése, hogy a beszerzett fogyasztási, értékesítési adatok szerint milyen mennyiségű, hatóanyag-tartalmú kábítószer kereskedelme, fogyasztása történt meg. Az elvi vegyész szakértő kirendelése csak a kihallgatások és más szakértői vizsgálatok megtörténte után célszerű.

¹ Be. 99–103. §

Toxikológus szakértő

A toxikológus szakértő a kábítószer-fogyasztás tényét erősíti meg, vagy zárja ki az egyes személyektől levett vizeletminta vizsgálata során.

Daktiloszkópus szakértő

Az ujjnyomszakértő feladata a helyszíneken, valamint az eszközökön, csomagoláson talált nyomok rögzítése, biztosítása és vizsgálata. Szerepe lehet az elkövetői kör szélesítésében és meghatározásában.

Elmeorvos-szakértő

A büntetőjog különbséget tesz a kábítószerfüggő által, illetve a nem kábítószerfüggő által elkövetett cselekmények szankcionálása között, mivel a Btk. 282/C §-ában megfogalmazottak szerint a visszaélés kábítószerrel bűncselekmény elkövetője speciális alany – kábítószerfüggő személy – lehet. A kábítószer-függőség megállapítása igazságügyi elmeorvos-szakértő feladata. A szakértő állapítja meg az adott személy vonatkozásában, hogy milyen szintű kábítószer-fogyasztónak tekinthető, illetve azt is, hogy a cselekmény elkövetésekor szenvedett-e kóros elmeállapotban, így különösen elmebetegségben, gyengeelméjűségben, szellemi leépülésben, tudatzavarban, olyan jellegű vagy mélységű személyiségzavarban, amely képtelenné tette, vagy korlátozta a cselekménye következményeinek felismerésében, vagy a felismerésnek megfelelő magatartás tanúsításában.

A kábítószer-függőség egyes esetekben, illetve kábítószerfajtáknál ugyanis okozhat olyan szintű elmezavart, amely a büntetőjog szempontjából már vizsgálандónak minősül. Szintén az elmeorvos-szakértő feladatai közé tartozik annak a megállapítása, hogy a törvény által lehetővé tett többféle eltérési módzat közül az adott személy állapota melyik típust követeli meg.

Informatikus szakértő

Az informatikus szakértő feladata a lefoglalt mobiltelefonok, elektronikus adathordozók, számítógépek adattartalmának lementése és elemzésre alkalmas módon történő rögzítése. A szakértő csak rögzíti, tárolja az adatokat, azok elemzése, értékelése a hatóság feladata. Különösen nagy adattartalom esetén a szakértő célirányos kereséseket tud végezni az adatállományban lé-

vő kifejezésekre, amelyek esetlegesen összefüggésbe hozhatók kábítószer értékesítésével.

Mobil- és vezetéktelefon-szolgáltatók

Bár nem szakértői tevékenységet folytatnak, csak a megadott szempontok szerint kért adatokat adják meg a hatóság részére, mégis célszerű az informatikus szakértővel egy gondolati egységben vizsgálni a mobilszolgáltatók tevékenységét.

A mobilszolgáltatók meghatározott időintervallumban, meghatározott telefonszámok kimenő és bejövő híváslistáját, valamint a cellainformációkat adják meg a hatóságnak. Továbbá az adott szolgáltató által értékesített SIM vagy telefonkártya adattartalmának mentése, előfizetői adatainak megküldése tartozik a feladatkörükbe.

A telefonszolgáltatók adatait is a hatóság elemzi. Célszerű a két adatállományt egyszerre elemezni és értékelni, mert sok esetben egymást kiegészítő információkat tartalmaznak.

Híváslista-adatok elemzése

A nyomozás során beszerzett hívásinformációk alapos értékelés után jelentősen elősegíthetik az egyéb úton (kihallgatások, szakértői vélemények) beszerzett információk ellenőrzését, alátámasztását, esetleg megcáfolását.

A híváslista-elemzésnek többféle technikai lehetősége van. A legegyszerűbb az adatok Microsoft Excel táblázatkezelőben való összerendezése (például hívó, hívott, dátum), majd a rendelkezésre álló ismert telefonszámok hívószámainak megkeresésével megállapítható a kapcsolatok száma, ideje. Ugyane program autoszűrőjével szintén hasonló eredmények érhetők el. Nagyszámú telefonszám híváslistájának elemzése esetén igénybe lehet venni az értékelő-elemző osztályok segítségét, ahol speciális számítógépes program segítségével elemzik a híváslisták adatait.

A gyanúsított kihallgatása

A visszaélés kábítószerrel bűncselekmény nyomozásakor az eljárás alá vontak döntő többségét gyanúsítottként hallgatják ki, mivel a cselekményről első kézből a vásárló vagy az eladó tud nyilatkozni. A terhelt vallomása csupán

egy a Be.-ben felsorolt bizonyítási eszközök sorában anélkül, hogy megkülönböztetett bizonyítási erő fűződne hozzá. Viszont az is tény, hogy a terhelt az egyetlen, aki a legalaposabban számot adhat az általa elkövetett bűncselekményről, viszont ő az is, akinek a legerősebb érdeke fűződik a büntetőeljárás elkerüléséhez vagy a büntetés megúszásához. Mindezek ellenére a gyanúsított vallomása segíthet leginkább a bűncselekmény körülményeinek, eseményláncolatának pontos megállapításában, a cselekmény legalaposabb felderítésében.

A visszaélés kábítószerrel büntett kapcsán kihallgatottak első kihallgatásának lehetséges foganatosítása kapcsán – azaz mikor lehet meggyanúsítani az intézkedés alá vontat – jelen pillanatban többféle szemlélet van. Az egyik leggyakoribb, hogy az elfogott személyt a vegyész, illetve toxikológus szakértő véleményének beérkezéséig nem gyanúsítják meg, tekintettel arra, hogy nem tudni, tényleg fogyasztott-e kábítószer, illetve a nála talált anyag valóban kábítószer-e.

A korábban leírtak szerint felvetődik egy ellentmondás, hiszen a bűncselekmény szempontjából rendkívül fontos az eljárás alá vont elfogás utáni lehető leggyorsabban történő kihallgatása, viszont a hatóság kezében nincs szakértői vélemény, amely alátámaszthatja a törvényben meghatározott megalapozott gyanút. Ha azonban az eljáró nyomozó megvárja a szakértői vélemények beérkezését – ami több hónap –, az addig eltelő időben a gyanúsítható személy a bűncselekménnyel kapcsolatba hozható minden bizonyítékot megsemmisíthet, bűnös kapcsolataival egyeztethet a cselekmény leplezésére szolgáló fedőtörténetről.

A megoldás abban rejlik, hogy az illetőnél lévő kábítószerről, illetve az illető kábítószer-fogyasztásáról a nyomozó hatóság nem csak a szakértőktől szerezhet be adatokat. Az egyik leggyakoribb forrás más tanúk vagy gyanúsítottak ez irányú nyilatkozata, azaz amikor a törvényes figyelmeztetéseik tudatában elmondják a rendőrség látókörébe került egyénről, hogy a nála lévő anyagot mint kábítószer vásárolta az elfogás előtt, vagy éppen látta, amint kábítószer fogyasztott; ezek a nyilatkozatok megalapozottá teszik a gyanút és lehetővé teszik a gyanúsított kihallgatást.

Lefoglalt kábítószer esetében a gyorsteszt pozitív eredménye is megalapozhatja a gyanúsított kihallgatást. Természetesen a teszt használatáról jegyzőkönyvet kell felvenni a gyanúsított jelenlétében, valamint a tesztet később a szakértőnek meg kell küldeni, tekintettel arra, hogy az kábítószer tartalmaz.

Az előbbieken túl szintén megalapozhatja a gyanúsított kihallgatást az eljárás alá vont lefoglaláskor, házkutatáskor tett olyan nyilatkozata, amely a le-

foglalás tárgyául szolgáló anyag nevére, eredetére, céljára utal: „Ez amfetamin, amelyet saját fogyasztásra vásároltam.” Az ilyen nyilatkozatot rögzíteni kell a lefoglalási jegyzőkönyvben úgy, hogy az az illetőnek ez eljárási cselekmény során önként tett megjegyzése, nyilatkozata.

Szintén a személyhez kötődik, amikor elfogás során tesz hasonló jellegű nyilatkozatot, vagy esetleg olyat, amely arra utal, hogy a közelmúltban vagy bármikor az intézkedés előtt már fogyasztott kábítószer. Az ilyen nyilatkozatot rögzíteni kell az előállítási jelentésben.

Az előbbi esetekben már az eljáró rendelkezésére áll a gyanúsításhoz szükséges megalapozott gyanú. A kihallgatás megkezdése előtt nagyon fontos a pontos minősítés megállapítása. A törvényben szereplő csekély és jelentős mennyiség bizonyítás tárgya, így a gyanúsítást ezek kapcsán csak kellő alappal lehet megtenni.

Jelentős mennyiségre utalhat a mennyiség, például az a két kg por, amely kokainra pozitív tesztet ad, már megalapozhatja a jelentős mennyiségre történő gyanúsítást, mivel a BSZKI adatai szerint a kokain legkisebb előforduló hatóanyag-tartalma öt százalék, azaz kétezer gramm esetében minimum száz gramm tiszta hatóanyag-tartalom becsülhető, ami a jelentős mennyiség alsó határának (negyven gramm) két és félszerese. A gyanúsítást megelőzően történt hasonló számolásokról jelentést kell készíteni, amely már kellő alap ad a jelentős mennyiséggel történő gyanúsításra. Az iménti példa alapján bármely mennyiség kiszámítható a BSZKI-tól beszerzett kábítószer-hatóanyagra vonatkozó, valamint a csekély és jelentős mennyiségeket felsoroló táblázatok alapján. Több kábítószer esetén a számolás bonyolultságára tekintettel kirendelhető elvi vegyész szakértő, de az előadó által is elvégezhető a számolás úgy, hogy az egyes kábítószerek kapcsán megállapított hatóanyag-tartalom vonatkozásában meghatározza, az hány százaléka a jelentős mennyiség alsó határának, és a különböző kábítószerek kapcsán megállapított százalékos eredmények már összesíthetők. Hogyha az meghaladja a száz százalékot (vagy az előadó által egyénileg meghatározott és a jelentős mennyiség alsó határhoz köthető százalékos értéket), a hatóanyag-tartalom jelentős mennyiségűnek tekinthető.

A gyanúsításnál célszerű figyelembe venni az 1/2007-es jogegységi határozatot is, amely kimondja, hogy a kábítószer mennyisége és az ügy egyéb körülményei önmagukban is előidézhetik a kereskedelemmel gyanúsítást akkor is, ha tényleges átadás nem történik.

Csekély mennyiség esetében más a helyzet, mivel a lefoglalt kábítószer hatóanyag-tartalmát csak szakértői vélemény birtokában lehet alappal meg-

határozni, ezért minden esetben alapesetben kell meggyanúsítani a kihallgatottat, és így a Be. szerint az eljárásban kötelező védő részvétele. Csekély mennyiségre vonatkozó minősítésre csak azután kerülhet sor, amikor megtörtént a szakvélemények beszerzése, illetve a gyanúsított által elmondott mennyiség alapján történő számítások ezt egyértelműen alátámasztják.

Az előzőek tisztázása után sor kerülhet a gyanúsított tényleges kihallgatására. Nagyon fontos a gyanúsított első vallomása. Az elfogás és a kihallgatás előtti rendőri intézkedések hatására az illető kevésbé képes a taktikázásra, esetleges leplező történetek kitalálására. Első kihallgatásakor az elkövetők nagyobb része hajlamosabb a beismerő vallomásra. E vallomásokat a későbbiek során igyekeznek változtatni, szűkíteni, mivel a többi gyanúsítottal való elkerülhetetlen információcsere nyomán nagyobb a rálátásuk arra, hogy mennyi bizonyítási eszköz lehet a nyomozó hatóság birtokában, így előfordul, hogy később visszavonja, a visszavont beismerő vallomás viszont értékelhető bizonyítékként, ennek indokairól az eljáró bíró dönthet: a visszavonás ellenére figyelembe vehető bizonyítékként, akár enyhítő körülményként is.²

A gyanúsítottban az első vallomás idején a legélesebb a cselekmény, így ha megfelelő kihallgatási taktikával elérjük a vallomástételt, ilyenkor kaphatjuk a legpontosabb képet az adott cselekményről. Figyelembe kell venni, hogy azok a gyanúsítottak, akik vallomásukban elmondják a vásárlások körülményeire, gyakoriságára, az eladók személyére, szokásaira vonatkozó adatokat, általában maguk a vásárlók. Nagyon ritkán tesz beismerő vallomást a kereskedelemmel foglalkozó személy. A fogyasztók esetében figyelembe kell venni, hogy kábítószer-fogyasztásuk testi vagy lelki tüneteket okozhat. Nagyon fontos annak a figyelembevétele, hogy ezeknek az embereknek egy része kábítószerfüggő, és ez betegség. A kihallgatás megkezdésekor szükséges tisztázni és a jegyzőkönyvben rögzíteni, hogy milyen mértékben befolyásolt, vagy éppen milyen mértékű az elvonási tünete, ha ilyen felvetődik. Egyes szakértői vélemények szerint a kábítószerrel való csekélyebb befolyásoltság pszichikailag a részegséghez hasonló állapotnak tekinthető, amikor is a fogyasztott szer hatására a gátló folyamatok (hazugság, kitaláció) kevésbé működnek, így az akkor tett vallomás nagyon közel áll a valósághoz.

Az ilyen egyének állapota nagyon gyorsan változhat, így kiemelt figyelemmel kell lenni az elvonás vagy esetenként a túladagolás tüneteire. Célszerű a kihallgatás során a kihallgatáshoz nem tartozó kérdésekkel ellenőrizni, hogy a térbeli-időbeli orientáció megvan-e a kihallgatottnál: kérdezzük meg,

² BH, 1993/480., II.

tudja-e, hol van, mi miatt került be, és hogy mi az aznapi dátum. Ha a legkisebb jele felvetődik annak, hogy a kihallgatott állapota romlik, a kihallgatást ennek rögzítése mellett fel kell függeszteni és a szükséges lépéseket megtenni (fogdaorvos vagy mentők értesítése). Mivel legkönnyebben a fogyasztók segítségével juthatunk el az eladók személyéhez, az ő tevékenységét bizonyítani, ezért szükséges egyfajta bizalom kialakítása a rendőr és a kihallgatott között. Szükség esetén ez a bizalom erősíthető rehabilitációs intézetek, orvosok ajánlásával. A kábítószerfüggők esetében azt a tényt is figyelembe kell venni, hogy a használt szer hatására megváltoztak mentális, szociális beidegződéseik, így a hazugságnak és az ígéretéseknek nincs számukra különösebb jelentősége. Összegezve: a kábítószer-fogyasztók kihallgatása a kihallgatótól összetett figyelmet kíván, amelynek át kell fognia a büntetőjogi, pszichikai és emberi oldalt is ahhoz, hogy a legpontosabb és a valóságot leginkább magába foglaló vallomáshoz juthassunk.

A kábítószer-kereskedők kihallgatása más taktikát igényel. Az elkövetők nagy többsége tagadja a terhére rótt cselekmény elkövetését, így ajánlott a lehető legtöbb beszerzett bizonyíték birtokában kihallgatni. Célszerű elé tárnii, hogy ki hányszor történt kábítószer-átadással terheli, illetve milyen tényeket sikerült megállapítani a lefoglalt bizonyítékok és a hívásadatok elemzésével. Bármilyen helyzetű gyanúsított kihallgatására kerül is sor, nagyon fontos a lehető legtöbb részletinformáció rögzítése, mivel a részletek (időpontok, helyszínek) a híváslisták, valamint más vallomások alapján ellenőrizhetők.

Kiemelt jelentőségű a vásárlások körülményeinek, számának rögzítése, azaz hogy hányszor vásárolt, mennyi és milyen típusú kábítószer, mennyiért. Milyen csomagolásban volt a drog, honnan vette elő az eladó, milyen színű, állagú volt? Az így rögzített információk segítséget adhatnak ahhoz, hogy megbecsülhető legyen egy-egy kábítószer-kereskedő által eladott kábítószer mennyisége. Ha ezeket az adatokat az első kihallgatáson nem rögzítik, akkor a kihallgató a későbbiekben sokkal kisebb valószínűséggel kaphat a valósághoz közeli vagy egyáltalán értékelhető adatokat tartalmazó vallomást.

Rendkívül fontos a gyanúsítotthoz köthető telefonszámok rögzítése, azaz egyrészt a sajátjának elismert telefonszám felvitele a jegyzőkönyv személyes adatai közé (ebből a Netszaru kereshet, és sok esetben köthető telefonszám így egy-egy személyhez), valamint a jegyzőkönyv érdemi részében az elmondott és kábítószer-vásárlókhoz vagy éppen dilerkehez köthető telefonszámok szerepeltetése. Természetesen, ha nem tudja „fejből”, akkor a jegyzőkönyvbe rögzítve a saját telefonja memóriájából is bediktálhatja a számot, valamint a becenevet is, ami szintén segíthet egy-egy telefonszám személy-

hez kötésében, illetve a híváslista-adatok elemzésekor. Fontos az egyes eladási helyszínek pontos leírása, mivel tettenérés esetén az arról jelentést író rendőrök adatai megerősíthetik a vallomást és nehezebbé teszik a visszavonását, vagy visszavonás esetén meggyengíthetik a visszavonás okát.

Lényeges a személyek leírása, név, lakókörnyezet, ruházat, külső, mozgás, autó, minden, ami később az azonosítást segítheti, illetve a későbbiekben nehézzé teszi az ismeretség, találkozás tagadását. Hogyha a terhelt megtagadta a vallomástételt, nem csupán kérdések nem intézhetők hozzá, hanem a többi terhelttel és a tanúkkal sem szembesíthető. Eljárásjogilag azonban megoldható, hogy a további terheltek, illetve a tanúk kihallgatása után a terheltet nyilatkoztassuk arról, kíván-e észrevételt tenni a vallomásokra, vagy sem.

Összességében látható, hogy a kábítószerrel visszaélés bűncselekmény kapcsán történt gyanúsított kihallgatások eltérnek a szokványos kihallgatástól, emiatt nagyobb odafigyelést és felkészültséget igényelnek mind az előadótól, mind a parancsnokától. Az eredmény: sikeres felderítések és nagy mennyiségű lefoglalt kábítószer.

A terjesztői magatartás változásai³

A kábítószer-terjesztés módja a megjelenésétől kezdve folyamatos fejlődésen ment keresztül.

A kábítószerek, így különösen a heroin, kokain, marihuána, majd az amfetamin tömeges megjelenése és növekvő kereslete életre hívta a dílerek intézményét. A sok fogyasztó kiszolgálása leginkább nagyobb közlekedési csomópontok körül történt, ahol az odaérkező díler rövid idő alatt kiosztotta a kábítószert a várakozó vásárlóknak. Eleinte minden várakozó kapott kábítószert, majd miután – felismerve ezt a vásárlási módszert – a nyomozó hatóság több ízben lecsapott az ilyen jellegű utcai árusításra, a módszer finomodott.

A dílerek már telefonos bejelentkezés alapján, előre megbeszélte helyszínen találkoztak a vásárlókkal és bonyolították le az üzlet. E módszer kialakulását elősegítette az erre az időre eső mobilkommunikációs forradalom is, amelynek révén sok mobiltelefon került használatba. Az értékesítésnek ez a formája napjainkig tapasztalható, de 2001–2002 körül jellemzővé vált a lakásról való értékesítés. E módszer lényege, hogy a díler egy albérlőbe, ritkább esetben a saját lakására hívta a vásárlókat, ez az utcai, könnyen megfi-

³ A kiemelt ügyek alosztály I. nyomozási tapasztalatai alapján.

gyelhető értékesítés kikerülését célozta. De előfordul a két módszer kombinálása, amikor is a lakásához közeli lakóterületre beszél meg a találkozót. Utóbbi módszer előnye, hogy a közeli lakásban található nagyobb mennyiségű kábítószer könnyen elérhető, így a dílernél egyszerre csak minimális mennyiség található.

Van egy ezektől eltérő értékesítési mód, elsősorban amfetaminszármazékoknál: zsúfolt szórakozóhelyen értékesít kábítószerrel a díler azoknak, akik megtalálják, azaz a viselkedése, arca vagy más által történt bemutatás útján hozzá fordulnak. Az ott-tartózkodók nagy száma biztonságot nyújt, mivel egy esetleges rendőri intézkedés esetén is van idő a kábítószer elrejtésére, vagy egyszerűen földre dobására, ily módon a terhelő bizonyítéktól való megszabadulásra.

Tapasztalható az a tendencia, hogy a kábítószer-értékesítők mind gyakrabban figyelik a környezetüket, próbálják kiszűrni az esetleges rendőri jelenlétet. Megjelent a konspiráció kezdetlegesebb formája is, amikor úgynevezett „postaládán” keresztül történik a kábítószer átadása, azaz az egyik személy által pontosan meghatározott helyre lerakott drogért később érkezik valaki, és elviszi, ezáltal csökkent a személyes kontaktus és az egyszerre történő lebukás veszélye.

Szintén új formája a kábítószer szállításának, átadásának, amikor a terjesztő pénzért felbérelt személyekkel intézteti az előbbi műveleteket, és a tényleges terjesztő már biztonságos körülmények között kapja kézhez a kábítószerrel. Utóbbi két módszer elsősorban nagyobb mennyiségek mozgatása esetén jellemző.

A mobiltelefonok elterjedésével a rendőrség eszközei is megnöttek a telefonlehallgatások bevetésével. Az internet tömeges elterjedéséig az elkövetők virágnyelv használatával igyekeztek védekezni a lehallgatások ellen. Az internet MSN- vagy chatszolgáltatásai azonban már sok ember számára elérhetőek, így ezek az eszközök is megjelentek a kábítószer-kereskedelem kommunikációjában, ami újabb nehéz feladat elé állította a nyomozó szervezetet, hiszen egyik rendszer sem hallgatható le a hagyományos módszerrel. E rendszerek alkalmazása viszont mindenképpen aktív az elkövető számítógépén, így már bizonyítékként felhasználható. Az internet használata mellett még szükséges a mobiltelefon is, hiszen gyors és mobil elérhetőséget nyújt, bár a telefonbeszélgetésekben csak utalások történnek a más úton megbeszéltekre.

Az előbbiekből látható, hogy egy-egy látókörbe került hálózat vagy terjesztői láncolat elfogása előtt alapos felderítést kell végezni, hogy a terhelő bizonyítékokat minél alaposabban lehessen összegyűjteni a nyomozás során.

Az elkövetők a bűncselekmény megvalósítása folyamán azonnal igénybe veszik a megjelenő technikai újdonságokat és lehetőségeket, így lépéselőnybe kerülnek a rendőrséghez képest.

A modern kor bűnelkövetője rugalmasan, kreatívan igyekszik elkerülni a felelősségre vonást, így az őt elfogni szándékozó hatóságnak is hasonló kreativitást és rugalmasságot kell mutatnia, ellenkező esetben nem tudja behozni a lemaradását.

Új tendencia az úgynevezett dizájner drogok rohamos terjedése. Ezek azok a szerek, amelyek jellemzője az illegális, azaz a Btk. által szankcionált kábítószeres hatásmechanismusa, alkalmanként azoknál sokkal intenzívebben, de kereskedelmük legális volta miatt büntetőjogilag kevés eszközzel lehet fellépni a terjesztőik, használóik ellen. Egyik lehetőség a Btk. 282/B § (5) bekezdés, amely szerint büntethető az a felnőtt korú, aki a tizennyolc évesnél fiatalabb személynak ad át kábítószernek nem minősülő kábító hatású anyagot.

A jövő lehetőségei a kábítószer elleni harcban

A kábítószeres és a dizájner drogok nagyon sok embert, főleg fiatalt érintenek. A veszély abban áll, hogy a függőség sokkal gyorsabban és nehezebben gyógyítható formában jelenik meg, mint egyéb legálisnak tekintett szerek (alkohol, cigaretta) esetében. A kábítószeres felbukkanási területe a fiatalok szórakozási, csoportosulási helyeire összpontosul, azaz a kiforratlan személyiségű, így fokozottabban veszélyeztetett réteget érinti.

A társadalom egésze szempontjából különösen fontos a fiatalok védelme, amely két oldalról történhet meg: egyrészt az őszinte, átfogó, folyamatos felvilágosítás, valamint a terjesztői hálózatok visszaszorítása. Az előbbi családi, oktatási és rendőri összefogással, míg utóbbi rendőri tevékenységgel érhető el. A felvilágosítást az egyes gyerekek, csoportok értelmi szintjének megfelelően, már korán el kell kezdeni, bevonva a szülőket és a hatóságot is. Mai felvilágosultnak és demokratikusnak tekinthető világunkban a szülők számára még mindig az eltitkolás, a tagadás a legelső, ha a drog kérdése felmerül. Meg kell tanulni felismerni és meg kell tanítani elkerülni az ilyen helyzeteket. A rendőrség önmagában nem képes a kábítószer terjedésének visszaszorítására. Amíg a keresleti oldal nem csökken, hanem dinamikusán nő, addig a kínálat is ezt a tendenciát követi.

A kábítószerrel való visszaélés bűncselekményének nyomozása terén is szükséges a fejlődés. Egyrészt alkalmazkodni kell a bűnelkövetők által folya-

matosan változó magatartásokhoz, meg kell találni ezek ellenőrzésének, bizonyításba való bevonásának lehetőségeit.

A jelenlegi helyzet fő hibája a sok elveszett információ. Nincs olyan teljesen egységesnek nevezhető nyomozási metodika és az egyes szervek közötti információcsere, amely elősegíthetné az elveszett információk megőrzését.

A terjesztői láncok gyakran országrészekben is átívelnek, nem köthetők egy-egy konkrét helyhez. Az egyes terjesztői láncokból egy-egy adott városban csak töredékek felderítése történhet meg, így elfogás esetén sem tud kiterjedni a tényleges hálózatra.

Az utcai terjesztők felsőbb kapcsolatok nélkül történő eljárás alá vonása alapvetően nem befolyásolja a teljes hálózat rendszerét. A kábítószerrel való visszaélésben nyomozó különböző szervek (ORFK, BRFK, megyei rendőrfőkapitányságok) egymás munkáját is ronthatják.

A bűncselekmény nyomozásának jövője az előbbieken vázolt problémák kiküszöbölésével valósulhat meg. A rendszer leghatékonyabban olyan megyei (régión) szintű osztályok országosan koordinált munkája segítségével működhetne, ahol a helyi szervek a hatáskörükbe tartozó fogyasztói magatartások nyomozásában egy megfelelően kidolgozott metodika szerint járnának el, és a beszerzett információkat továbbítanák az erre szakosodott szervnek. A fogyasztói magatartás kivételével kizárólagos hatáskörrel és a régiós szervek okán országos illetékességgel bíró szervezet tudná felvenni a harcot a kábítószer-terjesztő hálózatok ellen. A megyék (régión) közötti folyamatos információáramlás révén lehetőség nyílna a hálózatok országos feltérképezésére, a célzatos, magas szinten álló terjesztői magatartást folytató egyének eljárás alá vonására, egész terjesztői hálózatok tagjainak egyidejű elfogására.

Az iménti lehetőség kialakítása jogszabályváltozást feltételez. A jelenlegi struktúrában a Robotzsaru Neo és azon keresztül a Netzsaru ad segítséget az egyes párhuzamos nyomozások, egyes személyek több helyen is elkövetett cselekményeinek kiszűréséhez, ez nagy segítség az egyes bizonyítási eljárások során. A rendszer maga azonban nem képes a részinformációk, az egyes kihallgatásokon elhangzott rövid utalások összegzésére, vagy esetleg az eljárás idején a nyomozást folytató előadó tudomására jutó háttér-információi szintén elvesznek, mert az előadó sokszor nem tudja kivel megosztani őket.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1978. évi IV. törvény a büntető törvénykönyvről

1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról

1979. évi 5. tvr.

142/2004. (IV. 29.) kormányrendelet a kábítószerekkel és pszichotróp anyagokkal végezhető tevékenységekről

26/2003. (V. 16.) ESzCsM–GyISM együttes rendelet a kábítószer-függőséget gyógyító kezelés, kábítószer-használatot kezelő más ellátás vagy megelőző-felvilágosító szolgáltatás szabályairól

11/2004. (II. 28.) ESzCsM rendelet a magyar Nemzeti Kábítószer Adatgyűjtő és Kapcsolattartó Központ működéséről, feladat- és hatásköréről

11/2003. (V. 8.) IM–BM–PM együttes rendelet

96/2000. (XII. 11.) OGY határozat a kábítószer-probléma visszaszorításáról

2/2003. büntető jogegységi határozat a kábítószerrel visszaélés 1998. évi LXXXVII. törvény 62. §-ával és 63. §-ával megállapított – 1999. március 1. napja és 2003. február 28. napja között hatályban volt – rendelkezéseinek (Btk. 282. § és 282/A §) alkalmazási körében

16/2007. büntető jogegységi határozat

BH, 2003/182.

BH, 2002/299.

BH, 1996/353.

BH, 2005/418.

BH, 2005/279.

A BRFK Kábítószer-bűnözés Elleni Szolgálatának és elődszerveinek nyomozási iratai, tapasztalatai